

Kurikulum – jeho formy, roviny a dimenze.

Kurikulum v dokumentech.

Distanční studijní opora k předmětu:

Pojetí a modely kurikula v předškolním vzdělávání

Mgr. Jana Vašíková, Ph.D.

POPIS PŘEDMĚTU

Pojetí a modely kurikula v předškolním vzdělávání

- **Magisterský studijní program:** Předškolní pedagogika
- **Forma studia:** kombinovaná
- **Forma výuky:** přednáška, cvičení
- **Ukončení:** zápočet, zkouška
- **Vyučující:** doc. PhDr. Zuzana Petrová, Ph.D. (P 100 %)
Mgr. Jana Vašíková, Ph.D. (C 100 %)

Jak můžete pracovat s tímto studijním materiálem:

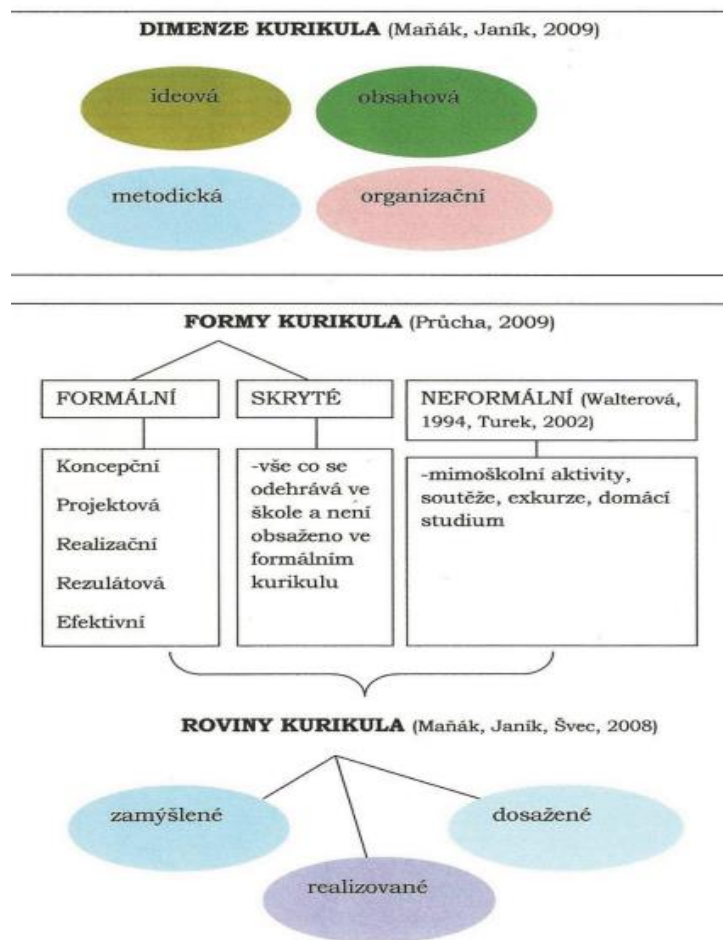
NÁMĚT

Námět nebo inspirace k činnostem. Rozšíření obsahu s úkolem.

OTÁZKA

Pokuste se odpovědět na zadanou otázku.

KURIKULUM

- Následující schéma dokazuje širokospektrálnost termínu kurikulum

Složitost tohoto fenoménu vysvětlují autoři Maňák, Janík & Švec, 2008, s. 20)

- Na modelech kurikula se ukázalo, že kurikulum má své historické, společenské i situační pozadí. Dimenze kurikula přibližují kurikulum v jeho mnohvrstevnosti a členitosti a zároveň vymezují vztahy mezi jeho jednotlivými složkami. Formy kurikula se vztahují k jeho obsahu a transformaci v průběhu vzdělávacího procesu.

- Jednotlivé úrovně a formy kurikula je nutné rozlišovat ve fázi transformace

Formy kurikula

FORMÁLNÍ KURIKULUM (Průcha, 2009)

- je komplexní projekt cílů, obsahu, prostředků a organizace vzdělávání, realizace kurikula ve výuce a způsob kontroly a hodnocení výsledků výuky.

1) koncepční forma (cíle, plány, koncepce vzdělávání) – dokumenty školské politiky

2) projektová forma (projekty obsahu vzdělávání) – učební plány, osnovy

3) realizační forma (realizační projekty) – metodické pokyny, příprava na výuku

4) rezulátová forma (obsah vzdělávání osvojený ve výuce) – vědomosti žáků, hodnocení, osvojené učivo

5) efektivní forma (uplatnění v praxi) profesní uplatnění jednotlivce, osobní postoje a produkty

(Maňák, Janík, Švec, 2008, s. 21)

Formy kurikula

SKRYTÉ KURIKULUM (Průcha, 2009) *hidden curriculum*

- které zahrnuje vše, co se odehrává na školní půdě a není obsaženo ve formálním kurikulu
- neoficiální pravidla, rutiny a struktury školy, ve kterých se žáci učí vzorce chování, hodnoty, názory a postoje
- Kurikulum tedy souběžně obsahuje formální i skryté aspekty.
- Skryté kurikulum můžeme v obecné rovině chápat jako neoficiální pravidla, rutiny a struktury školy, ve kterých se žáci učí vzorce chování, hodnoty, názory a postoje (Lovat et al., 2010, s. 304 in Lojdová 2015, s. 651).
- „Konkrétněji lze aspekty skrytého kurikula nalézt ve školních normách, ceremoniálech, rituálech, dokumentech, způsobech hodnocení studentů, o přestávkách, na chodbách, na obědě, ve volnočasových aktivitách, skrze diskurs ve školní třídě, atmosféru ve třídě, kázeňský systém, prostorové uspořádání školní třídy, v učebnicích, a dokonce i ve formálním kurikulu“ (Çobanoğlu, 2014 in Lojdová 2015, s. 651).

Doporučení: Nastudujte si tuto výzkumnou studii.

Lojdová, K. (2015). Skryté kurikulum, žité příběhy. *Narativy studentů učitelství o škole*. *Pedagogická orientace*, 25(5), s. 649 – 670.

Formy kurikula

NEFORMÁLNÍ (Walterová, 1994, Turek, 2002)

- mimoškolní aktivity, soutěže, exkurze, domácí studium,
- aktivity a zkušenosti vztahující se ke škole, domácí úkoly

Uved'te příklady neformálního kurikula z vaší praxe.

Roviny kurikula

- bývají často podrobeny analýzám a hodnocení

ZAMÝŠLENÉ KURIKULUM

–pojí se s koncepční formou a zahrnuje cíle a jejich operacionalizace v konkrétní vzdělávací oblasti nebo vyučovacím předmětu

REALIZOVANÉ KURIKULUM

– týká se obsahu vzdělávání, to co učitel realizuje ve třídě v rámci edukace

DOSAŽENÉ KURIKULUM

–sleduje poznatky, které si žáci v průběhu výchovně vzdělávacího procesu osvojili

(Maňák, Janík, Švec, 2008, s. 21)

Dimenze kurikula

= rozměr nějakého jevu – úseku, ve kterých se problematika promítá.

Dimenze ideová – *oblast ideového zaměření*

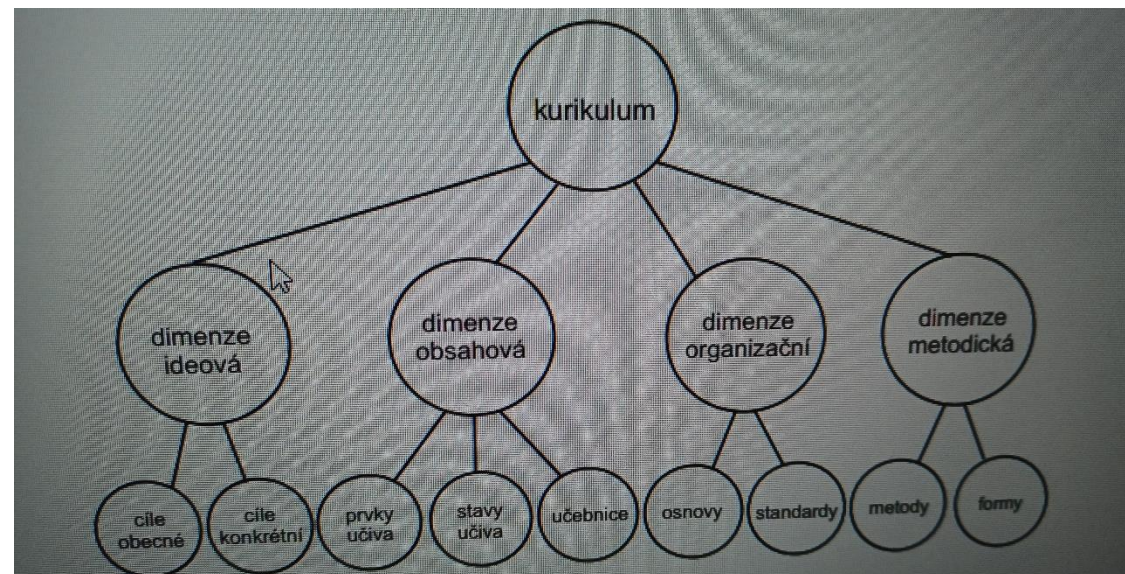
Dimenze obsahová – *oblast vzdělávacích obsahů*

Dimenze metodická - *oblast metodické transformace kurikula*

Dimenze organizační - *oblast organizačního zabezpečení výuky*

- jednotlivé dimenze nelze od sebe striktně oddělovat

(Maňák, Janík, Švec, 2008, s. 23)

Obr. 1 Dimenze kurikula (Maňák, Janík, Švec, 2008, s. 23)

Dimenze kurikula

Nastudujte si kapitolu 2.1 (s. 23) *Dimenze kurikula* z následující literatury:

Maňák, J., Janík, T. & Švec, V. (2008). *Kurikulum v současné škole*. Brno: Paido.

Na základě toho si odpovězte na následující otázky:

- 1) Popište cíle v různých úrovních jejich obecnosti.
- 2) Popište postup při volbě cílů učitelem.
- 3) Jak se mění učivo, které „vstupuje“ do výchovně vzdělávacího procesu?
- 4) Vysvětlete termín transformace poznatků.
- 5) Co zahrnuje metodická a organizační dimenze?

Kurikulum pro předškolní vzdělávání v dokumentech - zákony

- 1) Listina základních lidských práv a svobod
- 2) Úmluva o právech dítěte
- 3) Zákon 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)
- 4) Zákon 563/2004 Sbírky zákonů o pedagogických pracovnících

Analyzujte Úmluvu o právech dítěte a diskutujte, jak je právo KONKRÉTNĚ dodržováno v MŠ.

Kurikulum pro předškolní vzdělávání v dokumentech

STUPNĚ KURIKULA:

- **Státní**

NÁRODNÍ PROGRAM VZDĚLÁVÁNÍ (OBECNÝ CHARAKTER) – Bílá kniha – 2001

Aktuálně platný koncepční dokument: Strategie vzdělávací politiky 2030+

RÁMCOVÉ VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY (PRO JEDNOTLIVÉ ETAPY VE VZDĚLÁVÁNÍ) - 2004

- **Školní**

ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY - 2007

TŘÍDNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY

Kurikulum pro předškolní vzdělávání v dokumentech

NÁRODNÍ PROGRAM VZDĚLÁVÁNÍ– Bílá kniha – 2001

Nejdůležitější koncepční dokument

• Strategie linie:

- 1) Realizace celoživotního učení pro všechny,
- 2) Přizpůsobování vzdělávacích a studijních programů potřebám života ve společnosti znalostí
- 3) Monitorování a hodnocení kvality a efektivity vzdělávání
- 4) Podpora vnitřní proměny a otevřenosti vzdělávacích institucí
- 5) Proměna role a profesní perspektivy pedagogických a akademických pracovníků
- 6) Přejít od centralizovaného řízení k odpovědnému spolurozhodování (Tupý, 2018, s. 8)

Dvouúrovňový model vzdělávání:

SPV (státní program vzdělávání), RVP (rámcový vzdělávací program) x ŠVP (školní vzdělávací program)

Kurikulum pro předškolní vzdělávání v dokumentech

Strategie vzdělávací politiky 2030+

- Navazuje na vzdělávací strategii do roku 2020.
- Cílem je připravit vzdělávací systém České republiky na dalších 10 let.
- Vytvářet nové výzvy a odstraňovat problémy českého školství. (Fryč, 2020)
- Dva hlavní cíle:
  - **1. strategický cíl:**
    - aby ve vzdělávání byly naplněny kompetence, které jsou potřebné pro osobní, občanský i profesní život.
  - **2. strategický cíl:**
    - odstranění nerovností mezi žáky a na umožnění všem žákům maximální rozvoj. (Fryč, 2020)

Kurikulum pro předškolní vzdělávání v dokumentech

RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ – závazný kurikulární dokument na úrovni státní

Co už o něm víte z předchozího studia? Vytvořte si myšlenkovou mapu

Vyhledejte na stránkách MŠMT tento dokument a určete jeho hlavní principy.

Analyzujte jeho obsah – klíčové kompetence, vzdělávací oblasti

Kurikulum pro předškolní vzdělávání v dokumentech

ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM

- závazný kurikulární dokument na úrovni školy

Přímo RVP PV říká:

- Školský zákon ustanovuje ŠVP jako povinnou součást dokumentace mateřské školy. ŠVP je veřejným dokumentem.
- Odpovědnost za vytvoření ŠVP má ředitel mateřské školy.
- Na jeho tvorbě se spolupodílí pedagogický sbor, případně další zaměstnanci školy.
- Se školním vzdělávacím programem by měli být seznamováni rodiče dětí, popř. by tento program (nebo některé jeho části) měl být s rodiči projednáván. (RVP PV)

Kurikulum pro předškolní vzdělávání v dokumentech

ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM

Závazný obsah:

- identifikační údaje o mateřské škole
- obecná charakteristika školy
- podmínky vzdělávání
- organizace vzdělávání
- charakteristika vzdělávacího programu
- vzdělávací obsah
- evaluační systém a pedagogická diagnostika

- Bližší informace naleznete v RVP PV.
- Provedte analýzu ŠVP mateřské školy ve které realizujete vaší pedagogickou praxi.

Použitá literatura

- Fryč, J. (2020). *Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.
- Lojdová, K. (2015). Skryté kurikulum, žité příběhy. Narativy studentů učitelství o škole. *Pedagogická orientace*, 25(5), s. 649 – 670.
- Maňák, J., Janík, T. & Švec, V. (2008). *Kurikulum v současné škole*. Brno: Paido.
- Průcha, J. (2009). *Moderní pedagogika*. Praha: Portál.
- Průcha, J., Walterová, E. & Mareš, J. (2008). *Pedagogický slovník, 4. aktualizované vydání*. Praha: Portál.
- RVP PV. (2021) Praha: MŠMT. Dostupné na: <https://www.msmt.cz/file/56051/>
- Tupý, J. (2018). Historicko-analytický pohled na přípravu kurikulárních dokumentů pro základní vzdělávání v letech 1989–2017. 2., doplněné a upravené vydání. Brno: MU.
- Walterová, E. (1994). *Kurikulum - proměny a trendy v mezinárodní perspektivě*. Brno: Masarykova univerzita.

Děkuji za pozornost

Mgr. Jana Vašíková, PhD.